

"המעט שאנו, החיים, יכולים לגמול לחברינו המתים -
הוא הזיכרון ההולך אחריהם ואיתנו"
יצחק רבין

אברהם זלצמן

25.10.1947 – 3.3.1921

כ"ג באדר א' תרפ"א – י"א בחשוון תש"ח

חוקר: עמי גדליה

"כִּי מֵדִי דְבָרִי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

ארגון המתנדבים 'לתת פנים לנופלים', עוסק בהנצחה של חללי מערכות ישראל אשר נפלו טרם קום המדינה ובמלחמת השחרור.

מתנדבי הארגון עוסקים בקידום תוכניות ופעולות הנצחה שונות. עיקר תשומת הלב מופנה להשלמת פרטי חייהם

של חיילים עלומים, אשר מצבותיהם חסרות מידע וקורותיהם ותמונותיהם, באתר יזכור של משרד הביטחון, חסרים.

רובם של אותם חיילים עלומים הינם ילידי אירופה, נצר אחרון למשפחתם, שרידי וניצולי שואה או חיילים בודדים מארצות ערב.

לחלקם אין קבר או מצבה לפקוד וסיפור חייהם הוא היחיד שמנציח זכרם.

לצד חללי מערכות ישראל, קיים הארגון פרויקט מיוחד עם המוסד לביטוח לאומי לקידום הנצחה של נפגעי פעולות איבה, אשר נרצחו

בפרעות תר"פ-תרפ"א, במהלך המיזם סייע הארגון להשלמת סיפור חייהם החסר ומציאת תמונותיהם של הנופלים.

לצורך השלמת סיפור חייהם החסר, נוברים החוקרים, בארכיונים בארץ ובחו"ל,

מנסים לאתר בני משפחה וחברים ולדלות כל קצה חוט ומידע שיכול להוביל להשלמת סיפור חייהם החסר ובעיקר תמונת פניהם.

המסמך הזה, הינו סך המסמכים שנמצאו אודות החייל אשר אפשרו למעשה, סיפור קורותיו והשלמת סיפור חייו שהיה חסר.

דף נופל

מקור: אתר יזכור משרד הביטחון

תיאור :

בדף החלל חסרים הפרטים הבאים : שמות הוריו, תאריך וסיפור עלייה, פרטים נוספים אודות משפחתו.

תהליך החקר ימצא כי אברהם זלצמן אינו "נצר אחרון" והותיר אחריו את אחיו.

טוראי
אברהם זלצמן
בן טוביה

הדלקת נר לזכרו

פלמ"ח

נפל ביום י"א בחשון תש"ח (25.10.1947)
בן 26 בנופלו
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי ניצנים

סיפור חייו

הקדשות וזיכרונות

מקום מנוחתו

הנצחה באנדרטאות

דפדוף בסיפורי הנופלים

לפי א-ב לפי תאריך נפילה

הקודם הבא

סיפור חייו

נולד בכ"ג באדר א' תרפ"א (3.3.1921) בעיירה אוסטרוג שבווהלין, אוקראינה. הוא גדל באווירה של שנאת יהודים מבחוץ, וחוסם ולבביות בקרב יהודי העיירה, אנשי עמל ברובם. בגיל צעיר הצטרף לקן המקומי של הנוער הציוני ובו הותוותה דרכו לעתיד. בגיל 17, והוא עלם חסון בגופו ואיתן ברוחו, יצא להכשרה חלצית בחווה החקלאית של תנועתו בצ'נסוטייב. לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה הגיע לעיר ווילנה, שבה התרכזו אז חברים רבים מתנועות הנוער הציוניות בפולין ובלטיא ולאחר טיטולים רבים בא בשנת 1941 לארץ ונתקבל למוסד החינוכי החקלאי במגדיאל. כאן רכש ידע והשכלה ועם זאת התבלט כפועל חזק וחרוץ. בתקופת מלחמת העולם השנייה התגייס לפלמ"ח ושירת בו שלוש שנים, וגם כאן זכה לאהדה ולהערכה. לאחר השירות שב לקבוצת ניצנים ושוב שיקע עצמו בעבודות המשק. כעדות חבריו: "ידו היתה בכל. מוכשר לעבודה, בעל מרץ. שופע, חיוך נצחי על שפתותיו..." בצד עבודתו המשיך את פעילותו בפלמ"ח ובמסגרתו היה גם יוצא לפעולות שונות. מן הפעולות היה חוזר שקט, צנוע, ללא אומר. רק פעם אחת אמר: "כאשר אני חושב על המוות, רק דבר אחד מדאיג אותי. יחידי שרדתי מכל משפחתי הגדולה, ואם אמות בלי להשאיר ילדים הרי שבעולם כולו לא יישאר זכר למשפחת זלצמן הענפה מאוסטרוג, ווהלין". ביום י' בחשוון תש"ח (24.10.1947) השתתף בכנס חברי הפלמ"ח בגבעת ברנר. למחרת היום יצא לביתו כשהוא עושה דרכו ברגל מסיבוב מגדל לכיוון קיבוץ ניצנים. 200 מטר מתחנת הנוטרים "שומרי הרכבת" הערביים פגע בו כדור מרצחים. גווייתו נמצאה במקום בשעות הערב על ידי שוטרים בריטיים. הוא הובא למנוחות בבית הקברות של קיבוץ ניצנים.

החלל הינו "נצר אחרון".

חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), שחוו על בשרם את אימת השואה בגטאות ו/או במחנות הריכוז וההשמדה ו/או במנוסה ובמסתור בשטחים שנכבשו ע"י הנאצים ו/או בלחימה לצד אנשי המחתרות או הפרטיזנים בשטחי הכיבוש הנאצי שעלו לארץ, בשנות מלחמת העולם השנייה או אחריה, לבשו מדים ונפלו במערכות ישראל.

"כִּי מֵיָדִי דִּבְרִי בּוֹ זֵכֶר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

מקור: אתר יזכור מועצה אזורית חוף אשקלון

טוראי אברהם זלצמן ז"ל

לחדר נרות

בן 26 בנפלו

בן טוביה

נולד באוקראינה

בכ"ג באדר א' תרפ"א, 3/3/1921

התגורר בניצנים

שרת בפלמ"ח, גבעתי - תש"ח גד' 53

נפל בעת שירותו

בי"א בחשוון תש"ח, 25/10/1947

במלחמת העצמאות

מקום נפילה: ניצנים

באזור השפלה הדרומית והנגב

מקום קבורה: ניצנים

קורות חיים

נולד בכ"ג באדר א' תרפ"א (3.3.1921) בעיירה אוסטרוג שבוהלין, אוקראינה. הוא גדל באווירה של שנאת יהודים מבחוץ, וחום ולבביות בקרב יהודי העיירה, אנשי עמל ברובם. בגיל צעיר הצטרף לקן המקומי של הנוער הציוני ובו הותוותה דרכו לעתיד.

בגיל 17 והוא עלם חסון בגופו ואיתן ברוחו, יצא להכשרה חלוצית בחווה החקלאית של תנועתו בצ'נסוטנייב. לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה הגיע לעיר ווילנה, שבה התרכזו אז חברים רבים מתנועות הנוער הציוניות בפולין ובליטא ולאחר טיטולים רבים בא בשנת 1941 לארץ ונתקבל למוסד החינוכי החקלאי במגדיאל.

כאן רכש ידע והשכלה ועם זאת התבלט כפועל חזק וחרוץ. בתקופת מלחמת העולם השנייה, התגייס לפלמ"ח ושירת בו שלוש שנים, גם כאן זכה לאהדה ולהערכה.

לאחר השירות שב לקבוצת ניצנים ושוב שיקע עצמו בעבודות המשק. כעדות חבריו: "ידו היתה בכל. מוכשר לעבודה, בעל מרץ שופע, חיוך נצחי על שפתותיו..." בצד עבודתו המשיך פעילותו בפלמ"ח ובמסגרתו היה גם יוצא לפעולות שונות. מן הפעולות היה חוזר שקט, צנוע, ללא אומר.

רק פעם אחת אמר: "כאשר אני חושב על המוות, רק דבר אחד מדאיג אותי. יחידי שרדתי מכל משפחתי הגדולה, ואם אמות בלי להשאיר ילדים הרי שבעולם כולו לא ישאר זכר למשפחת זלצמן, הענפה מאוסטרוג, ווהלין".

ביום י'א בחשוון תש"ח (25.10.1947) השתתף בכנס חברי הפלמ"ח בגבעת ברנר. למחרת היום יצא לביתו כשהוא עושה דרכו ברגל, מסיבוב מגדל לכיוון קיבוץ ניצנים. 200 מטר מתחנת הנוטרים "שומרי הרכבת" הערביים, פגע בו כדור מרצחים. גוויתו נמצאה במקום בשעות הערב על ידי שוטרים בריטיים. הוא הובא למנוחות בבית הקברות של קיבוץ ניצנים.

הוא היה הקרבן הראשון בארץ בשנת תש"ח. בדברי הספד לזכרו נאמר: "... ובאם זה אמת, אם זאת לא טעות, המותר להרפות את הידים, להתיאש, לחדול מלהאמין בכל דבר יקר וקדוש בסדר העולם? לפנינו החיים, לפנינו תפקידים ענקיים. מוכרחים אנו להצמיד את השפתיים, עד זוב דם אפילו, לכבוש את עצמינו, להתגבר על כל כאב ולהמשיך במה שהתחלנו, מה שהיה יקר לפנינו, פי מאה צריך להיות יקר לנו - כעת."

תולדות חייו

מקור: ספר אוסטראה (1987)

אברהם זלצמן ז"ל

אברהם זלצמן (אברהם'ל) נולד בשנת 1921 באוסטראה, בה גדל וחונך באווירה ביתית חמה, בסביבה עממית-לכבית נוסח ווהלן. נסחף בורם תנועת התחייה הלאומית, נכנס לקו „הנוער הציוני“ ובו העשיר את תוכן חייו וחוויותיו. אך לנפשו התוססת צרה היתה מסגרת הקן באוסטראה והוא יצא לצינסטוב לחרוה החקלאית של התנועה, והוא עדיין צעיר כבן 17. אך חזק בגופו ואיתן ברוחו וכוחו עמו בשריריו ובידיו.

מלחמת העולם השנייה מצאה אותו במאבק הקיבוץ עם מאורעות הימים, במלחמה על הקיום ועל המשך — בדרך המובילה ארצה. קומץ חלוצים עקשנים לחם על העתיד תוך טלטולים ותלאות, נדודים ומחזרת ובתוכם גם אברהם'ל הצעיר. לא כולם ניצלו, אך הוא זכה בגורל חי ושלם, בריא ורענן הגיע בשנת 1941 לאחר שמשפחתו הענפה הושמדה בגולה.

היה מראשוני התלמידים במוסד החינוכי החקלאי במגריאל. הוא הפתיע את המנהלים והמחנכים בחריצותו וכשרונו. היה פועל טוב, אף התפתח ורכש ידיעות מועילות. באוירה זו של תורה ועבודה העמיקה הכרתו והיה לחבר נאמן בקברוצת ניצנים מראשיתה. ימי אל-עלמיון הגיעו, האויב איים על הארץ, מצפון סוריה הוישאית ומדרום מצרים. טובי הנוער העברי בארץ נחלצו לגיוס ואברהם'ל בתוכם. שלוש שנים שירת אברהם'ל ביחידת מגן בנאמנות ובחצטינות וזכה לאהבה רבה מצד חבריו לנשק,

שהתקשרו אליו בכל נימי נפשם. לאחר שחזר הביתה לקברוצתו היה מאוד לכוח רציני בחיי המשק. ידו היתה בכל, בעל מרץ שופע ועולה על גדותיו ובחיוך נצחי על שפתותיו עבר דרך חייו... אור ל-ב חשוון תש"ח, עת יצא בלילה לפגישה עם חברים לנשק, נרצח מכרור בוגדני שנוחה מהמארב בכביש הדרום. במשך חייו הקצרים נלחם באויב בחזיתות שונות וקנה לו את חייו בגבורה ובזכות, אך עשה אותם קודש למשקו ולארצו. מצבות רבות לאברהם'ל בניצנים — החורשה בה השקיע כוחות רבים, גינות הגני שטיפח באהבה רבה, אף לילדי הקברוצה היה ידיד גדול. אכן המשק שלו היה, אך גם הארץ לו היתה: כל הר וגיא, כל משעול ושביל, הוא שוטט ותייר אותה לאורכה ולרוחבה. תמיד ער היה להגן על בטחונו. דרוך לכל צו ומוכן לכל פעולה.

אברהם שמע פעמי המשיח, אך לא זכה ליום התגשמות החזון, שבא אך זמן קצר לאחר מכן. משול היה לחייל שנפל בחזית מהכרור האחרון ערב הכרזת השלום. אך הרבים הנהנים מהשלום והחירות — בזכותו נהנים.

תהילה לזכרו!

"כִּי מֵי דִבְרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

מצבתו

הכיתוב על המצבה:

אברהם
בן טוביה
זלצמן
מראשוני הפלמ"ח

נולד ב-3 במרץ 1921
באוסטרוג פולין

נרצח מן המארב
י"א חשון תש"ח
בכביש הדרום
בשעת מלוי תפקידו

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

חוברת הנצחה לזכרו

מקור: קבוצת ניצנים

"הוא נולד בשנת 1921 בעיירה אוסטרוג בווהלין. גשר היה בעיר זו על הנהר הורין. מעבר לזה פולין ומעבר לזה – ברית המועצות, הלא היא אוקראינה [...]"

הוא נסחף עם הזרם, נכנס לקן הנוער הציוני, דבר שהעשיר את חייו ורבו חוויותיו. נפשו יצאה מגדרה וצרה היתה לו כבר עיירה קטנה וחביבה זו. הגיע לצ'נסטנייב, לחוה החקלאית של התנועה. עודו עלם בן 17, אולם חזק בגופו, בטוח בתנועותיו, איתן ברוחו וכוחו אתו בשריריו ובידיו. מלחמת העולם השנייה, מאבק הקיבוץ עם מאורעות הימים, מלחמה על הקיום וגם על ההמשך – לדרך המובילה ארצה. טלטולים ותמורות, בגדודים ובמחתרת, קומץ חלוצים עקשנים לוחם על העתיד ובתוך קומץ זה גם אברהם'ל הצעיר בן ה-19. לא כולם נצלו. הוא זכה. בריא ורענן הגיע ארצה בשנת 1941. היה מראשוני התלמידים במוסד החינוכי החקלאי במגדיאל.

במוסד התפתח, רכש ידיעות, הכרתו העמיקה, היה פועל טוב, חזק וחרוץ ובכוחו הפתיע את המנהלים, העובדים והמחנכים. ימי אל-עלמין. האויב מאיים על הארץ... אברהם'ל מתנדב... גם בדרכו זו עמד במבחן וזכה לאהדה, חובה והתקשרות מצד חבריו ומהממונים עליו. שלוש שנים שירת אברהם'ל ביחידת מגן בנאמנות והצטיינות ואז חזר לקבוצה, לחברה. מהר מאד נעשה לכוח רציני בחייו המשקיים... מוותיקי הוותיקים הוא האיש הזה. ידו היתה בכל. מוכשר לעבודה, בעל מרץ שופע, חיוך נצחי על שפתיו... רגע, מחייך היה נפרד מדי פעם מחברים, כשנקרא לפעולה חשאית, לפעולות תגמול. חוזר שקט, צנוע, ללא אומר ודברים."

אברהם זלצמן ז"ל

כה קל למות, לחדול, ליהפך לעפר האדמה... כה קשה לחיות לבדול, להתפחת, להידת גבר, בן-אדם, איש קבוצה.

מה רבים הלכטים וסבלות צעיר עברי מפולין, אשר נאבק שנים עם המות המאורגן, מזה מלידני אחים מידי עולם מסורף.

הוא נולד בשנת 1921 בעיירה אוסטרוג בווהלין. גשר היה בעיר זו על הנהר הורין. מעבר לזה פולין ומעבר לזה – ברית המועצות, הלא היא אוקראינה – המדינה העתיקה המסורת בשפיעה דמיהודי. והחושבים? אויבי היהודים ישבו משני עברי הגבול. בעיירה זו גדל וחונך הנער אברהם'ל. באוירה ביתית חמה, בסביבה עממית לבבית, כה ספורטית לעיירות ווהלין. אנשי עבודה ועמל היו האנשים, ולא מעטים גם חקלאיים שביניהם.

הוא נסחף עם הזרם, נכנס לקן הנוער הציוני וכו העשיר את חייו ורבו חוויותיו.

נפשו יצאה מגדרה וצרה היתה לו כבר עיירה קטנה וחביבה זו. הגיע לצ'נסטנייב, לחוה החקלאית של התנועה. עודו עלם בן 17, אולם חזק בגופו, בטוח בתנועותיו, איתן ברוחו וכוחו אתו בשריריו ובידיו.

מלחמת העולם השנייה, מאבק הקבוץ עם מאורעות הימים, מלחמה על הקיום וגם על ההמשך – לדרך המובילה ארצה. טלטולים ותמורות, בגדודים ובמחתרת, קומץ חלוצים עקשנים לוחם על העתיד ובתוך קומץ זה גם אברהם'ל הצעיר בן ה-19. לא כולם נצלו. הוא זכה. בריא ורענן הגיע ארצה בשנת 1941. היה מראשוני התלמידים במוסד החינוכי החקלאי במגדיאל.

במוסד התפתח, רכש ידיעות, הכרתו העמיקה, היה פועל טוב, חזק וחרוץ, ובכוחו הפתיע את המנהלים, העובדים והמחנכים.

ימי אל-עלמין. האויב מאיים על הארץ. טובי הנוער העברי נחלצים לבגידים הכוזרות. אף אברהם'ל בתוכם. גם בדרכו זו עמד במבחן וזכה לאהדה, חובה והתקשרות מצד חבריו ומאחלה הממונים עליו.

שלוש שנים שירת אברהם'ל ביחידת מגן בנאמנות ובהצטיינות ואז חזר הביתה לקבוצה, לחברה. מהר מאד נעשה לכוח רציני בחייו המשקיים. פדמה היה לעתים מוותיקי הוותיקים הוא האיש הזה. ידו היתה בכל. מוכשר לעבודה, בעל מרץ שופע, חיוך נצחי על שפתותיו. כחיוך זה עבר דרך חייו. רגע, מחייך היה נפרד מדי פעם מחברים, כשנקרא לפעולה חשאית, לפעולות תגמול. חוזר שקט, צנוע ללא אומר ודברים.

באמירת שלום פוץ נפרד גם ביום שישי אחד, כשיצא לכנס חברי הפלמ"ח אשר התקיים בקבוץ גבעת-ברנר.

למחרת, בערב היום חזר אברהם'ל מהפגישתו באוסטרוג ערבי והמשיך את דרכו בדגל מסורב מגדל לביתנו. 200 מטרים מהחנות הנוטרים הערביים ("שופרי הרכבת") פגע בו כדור מרוכח אנגלי וגוריו נמאז בשעות הערב ע"י שוטרים גרמניים.

ביום י"א חשוון תש"ח נרצח אברהם'ל ומאות חבריו מכל קצווי הארץ, אחם חי ופעל, לוהו בדרכו האחרונה לקבר נוסף שנכרה באדמת ניצנים.

אברהם'ל היה הקרוב הראשון בארץ בשנת תש"ח, שנת מלחמת השחרור ובה המערכה הכבדה על ביתו "ניצנים".

מדברי אברהם'ל:

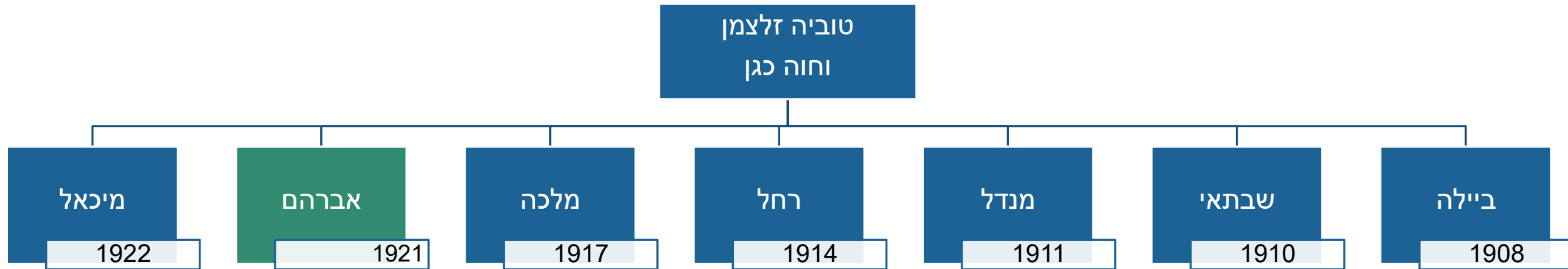
"כאשר אני חושב על המוות רק דבא אחד מדאיג אותי. יחידתי שדתי מכל משפחתי הגדולה. ואם אמות בלי להשאיר ילדים, הרי שבעולם כלל לא יישאר זכר למשפחת זלצמן הענפה מאוסטרוג שבווהלין..."

"כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

אילן יוחסין למשפחת זלצמן

מקור: ענבר מלר-זלצמן, נכדת אחיו

אבי המשפחה טוביה זלצמן, יליד 1881, בנם של אברהם וברכה זלצמן מהעיירה ברדיצ'ב.
טוביה עבר לחיות בעיירה אוסטרוג ונישא לחוה לבית כגן, ילידת 1894 מהעיירה יאמפול שבאוקראינה.
שבעת ילדיהם: ביילה (1908), שבתאי (1910), מנדל (1911), רחל (1914), מלכה (1917), אברהם (1921) ומיכאל (1922).

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

מקור: משפחת זלצמן, יד ושם

ד"ר (נרמית לזינו)

אברהם שעלה לארץ ב-1941 והצטרף לקיבוץ ניצנים, שם חי עד שנהרג.

מיכאל, שגויס לצבא האדום ב-1941 ושירת בו 7 שנים, גם אחרי תום המלחמה. בתום המלחמה עבר לחיות בפולין ונישא לרוזה (רחל). לזוג נולדו שני ילדים – יצחק וחווה. בשנת 1960, ימי עליית גומולקה, עלתה המשפחה לארץ. רק אז נודע למיכאל שאחיו, אברהם, נהרג.

"כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

עיירת הולדתו

מקור: המכון הבין-לאומי לחקר השואה ב'יד ושם'

השוק באוסטרוג, תצלום: ויקימדיה

בית הכנסת הגדול, תצלום: ויקימדיה

בין מלחמות העולם חיו באוסטרוג שבוהלין, אוקראינה, כ-8,500 יהודים, שהיוו יותר ממחצית אוכלוסייתה. הם התפרנסו ממסחר וממלאכה, מייצוא תוצרת חקלאית ומייצור מוצרי סדקית, טקסטיל וברזל.

יהודי העיירה היו אנשי עמל ועשייה והאווירה ביניהם היתה חמה ולבבית והקשרים ביניהם הדוקים ומשפחתיים. אבל מחוץ למסגרת הקהילה שררה בעיר אנטישמיות שפגעה מאד בחיי היהודים.

הקהילה היהודית בעיר קיימה בית חולים, בית מרקחת ובית יתומים. סניף טא"ז בעיר דאג לבריאותם של הילדים בבתי הספר וקיים קייטנות לילדי עניים. באוסטרוג פעלו בית ספר דתי עברי, תלמוד תורה, שתי ישיבות וכן בתי ספר וגני ילדים בעברית וביידיש של רשת "תרבות" וצ'יטא, ומ-1936 – גם גימנסיה "תרבות". בעיר פעלו גם מפלגות ציוניות והבונד, תנועות נוער וקייבוצי הכשרה והוקמו בה שתי ספריות יהודיות. סגירת הגבול הסמוך עם ברית-המועצות, באמצע שנות העשרים, פגעה קשות בפרנסתם של יהודי העיר ואלו נאלצו להסתייע בתמיכת הג'וינט, ארגון יוצאי אוסטרוג בארצות-הברית וכן בארבעה מוסדות סיוע יהודיים שפעלו בעיר. לאחר פלישת הגרמנים לברית-המועצות, ב-22 ביוני 1941, הצליחו כ-1,000 מיהודי אוסטרוג להתפנות מזרחה.

ב-3 ביולי 1941 כבשו הגרמנים את העיר. אלפים מיהודי העיר נרצחו עוד לפני שהיהודים רוכזו בגטאות. בספטמבר 1941 נרצחו ביער ניקיטן כ-2,500 גברים יהודיים ואחרי חיסול הגטו הובלו כ-3,000 מהיהודים אל מחוץ לעיר ונרצחו. בודדים ניצלו.

מקור: עדות האח מיכאל זלצמן והשלמות מידע בידי בתו, חוה מרקו

מקור: אתר הפלמ"ח

אברהם זלצמן נולד בעיירה אוסטרוג שבוואהלין, פולין (כיום אוקראינה) **לטוביה**, יליד ברדיצ'ב (1881) **וחוה, לבית כגן**, (ילידת 1894).

סביו, הוריו של טוביה, היו **אברהם וברכה זלצמן** שנולדו בסביבות 1860 בברדיצ'ב. לטוביה וחוה נולדו 7 ילדים: ביילה, שבתאי, מנדל, רחל, מלכה, אברהם ומיכאל.

האב, טוביה, הקים במרתף ביתו מפעל קטן לייצור סוכריות. הוא העסיק כמה עובדים ובניו הגדולים עבדו לצידו. האם היתה עקרת בית.

חוה, האם, היתה דתייה מאד, אבל טוביה שמר מצוות רק באופן חיצוני. בסתר היה מעשן ושותה, גם בשבת.

אברהם ואחיו הצעיר מיכאל, הקטן ממנו בשנה וחצי, היו עדיין תלמידי תיכון ולא תרמו לכלכלת המשפחה.

אברהם היה בחור ספורטיבי ונהג לגלוש על השלג בשעות הפנאי. יום אחד, כך כתב אחיו, מיכאל ביומנו, חזר אברהם מגלישה בשלג ואביו כעס עליו שלא עזר לעסק המשפחתי. הוא זרק את מגלשי העץ לאח הבוערת והשמיד אותם. ימים עברו והאב ניחם על מעשהו וקנה לאברהם זוג מגלשיים חדשים. אברהם חזר לגלוש.

מסלול חייו של אברהם השתנה כשהצטרף לתנועת הנוער הציוני.

מפגש הפרידה מחברי 'הנוער הציוני' לפני שעברו לחוות ההכשרה.
אברהם עומד במרכז התמונה (שלישי משמאל). בצידי התמונה מימין עומד מיכאל,
אחיו, שלא הצטרף לקבוצה עקב גילו הצעיר.

תנועת הנוער וחוות ההכשרה בצ'נסטוחובה

מקור: עדות האח מיכאל זלצמן והשלמות מידע בידי בתו, חוה מרקו

בגיל צעיר הצטרף לקן המקומי של 'הנוער הציוני'. בהיותו בן 17, והוא כבר עלם חסון ואיתן ברוחו, הוא יצא להכשרה חלוצית בחווה החקלאית של תנועתו בצ'נסטוחובה. על ימיו בחווה ופרטי עלייתו לארץ אין פרטים אבל ידוע שאברהם הגיע לעיר ווילנה, בה התרכזו חברים רבים מתנועת הנוער הציוני בפולין ובליטא.

על שהותו של אברהם בחוות ההכשרה סיפר מיכאל, אחיו:
ב-1938 נשלח אברהם לקיבוץ בצ'נסטוחובה שליד ורשה. זו היתה חווה חקלאית עם סוסים, פרות ועבודות אדמה. כשפרצה המלחמה בפולין (1.9.39) רצה אברהם לשוב למשפחתו. הוא לקח עגלה עם סוסים ודהר מזרחה. כיון שהיה בלונדיני, נראה ארי וגם דיבר פולנית ואוקראינית הגרמנים לא עצרו אותו. רק במעבר הגבול עצרו אותו החיילים הרוסיים ונטלו את כל מה שהיה בידו.
כשהגיע אברהם לביתו וניסה להזהיר את משפחתו אמר אביו – 'כל חייו סחרתי עם גרמנים והם תמיד היו הוגנים. לא מאמין שהם יפגעו בנו'.
זה היה מפגשו האחרון של אברהם עם משפחתו.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

חוות ההכשרה בצ'נסטוחובה

מקור: אלבום קיבוץ עין השופט

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

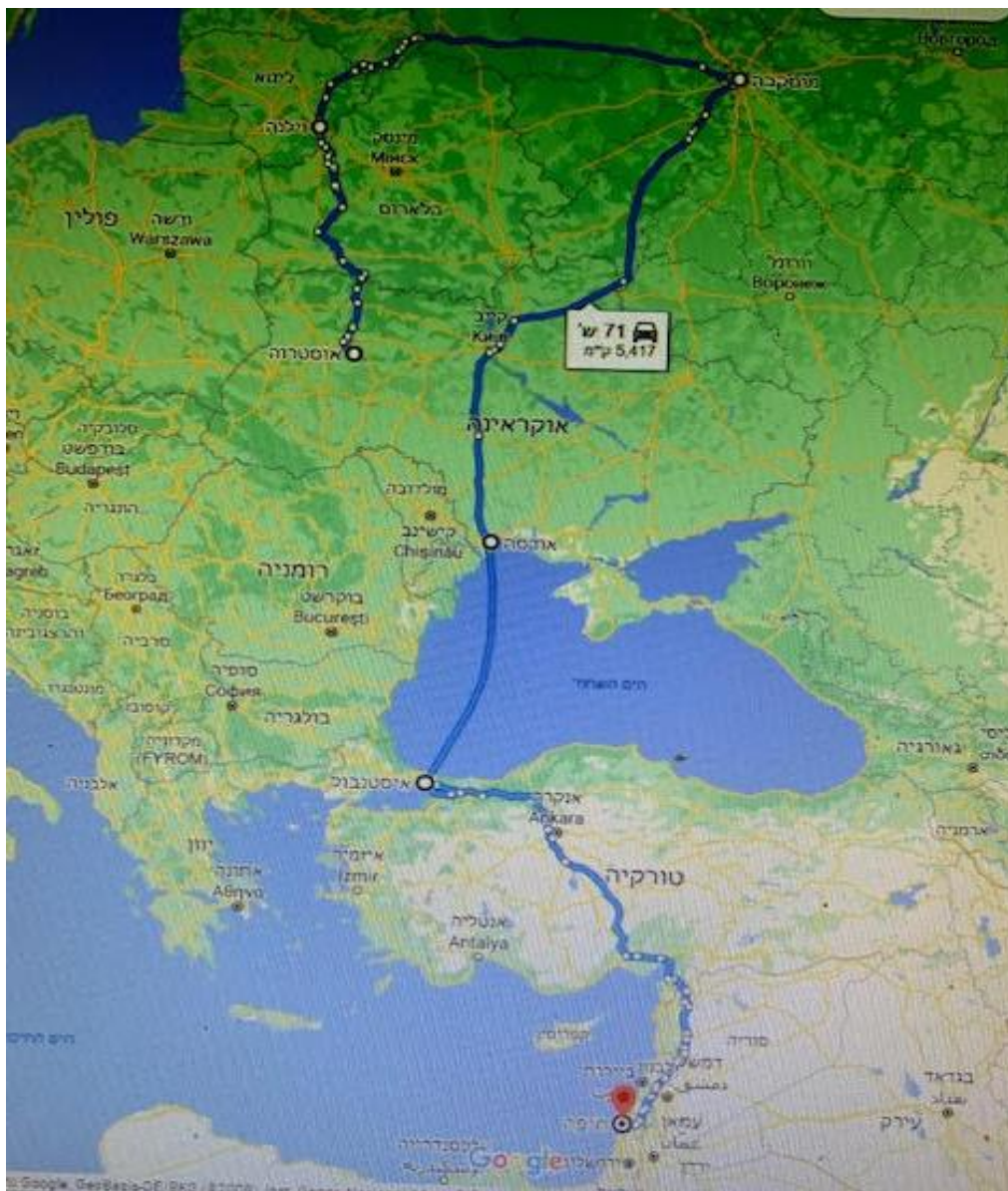
עלייה לארץ

מקור: עדות האח מיכאל זלצמן

משפחת זלצמן קיבלה אזרחות סובייטית וראתה את עצמה מוגנת מפני סכנות התקופה. אברהם, שהיה ציוני, נסע כל שבוע לרובנו, עיר המחוז, כדי לחפש דרך לעלות לארץ ישראל. לקראת סוף 1939 הוא עזב את ביתו, חצה את הנהר בסביבות וילנה והבטיח לכתוב למיכאל.

מסלול עלייתו נבנה לפי הגלויות ששלח לאחיו: גלויה ראשונה, כתובה ביידיש, הגיעה חצי שנה אחרי שעזב את הבית. הגלויה ממוסקבה. בגלויה הוא כותב שהמשיך ברכבת. כעבור זמן הגיעה עוד גלויה, מאודסה, בה כתב שהוא ממשיך את דרכו באינייה. גלויה שלישית קיבל מאיסטנבול, טורקיה: אני עולה לאוניה ונוסע הלאה. כך ידע מיכאל שאחיו אברהם בדרכו לפלשתינה.

שמו של אברהם לא נמצא ברישומי המעפילים באתר 'בנתיבי העפלה' וקשה להבין אם עלה באופן חוקי או כמעפיל.

מסע משוער של אברהם זלצמן, על פי הגלויות ששלח למיכאל, אחיו: מאוסטרוג לאזור וילנה. משם, כנראה ברכבת, למוסקבה. ממוסקבה ברכבת לאודסה. מאודסה בספינה לאיסטנבול. מאיסטנבול, כנראה בספינה, לארץ ישראל.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

המידע על שהותו של אברהם זלצמן בארץ מועט.

נראה שאברהם הגיע לארץ ב-1941 והתקבל לבית הספר החקלאי במגדיל, (כיום ידוע המקום כמוסד החינוכי ע"ש מוסינזון בהוד השרון), שם למד, כנראה, לימודי חקלאות.

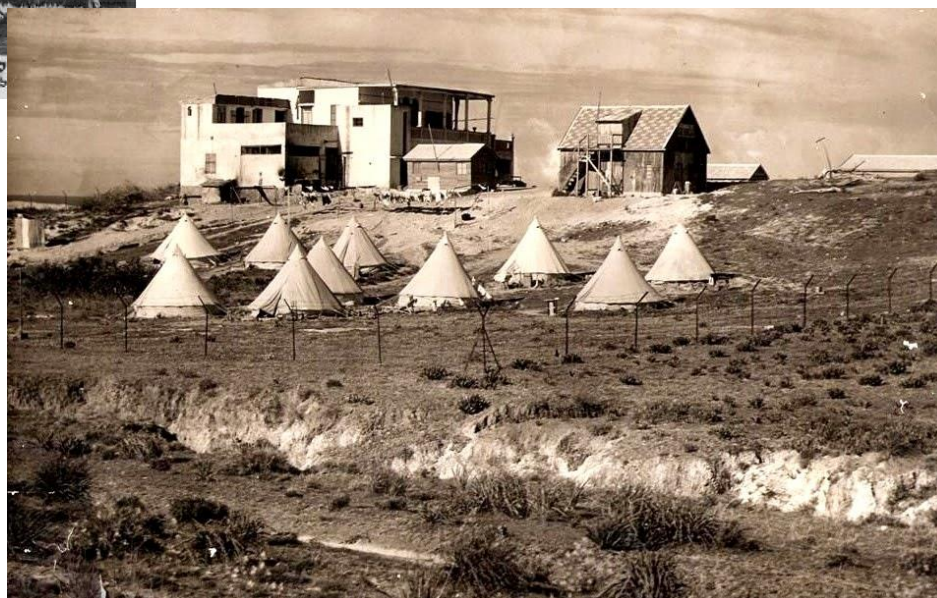
נראה שאברהם התגייס לפלמ"ח ושירת שם 3 שנים וזכה להערכה רבה. במהלך השירות הצטרף לגרעין שהקים את קיבוץ ניצנים שבנגב.

בצד עבודתו במשק המשיך את פעילותו בפלמ"ח ובמסגרתו היה גם יוצא לפעולות שונות. מן הפעולות היה חוזר שקט, צנוע, ללא אומר. רק פעם אחת אמר: "כאשר אני חושב על המוות, רק דבר אחד מדאיג אותי. יחידי שרדתי מכל משפחתי הגדולה, ואם אמות בלי להשאיר ילדים הרי שבעולם כולו לא יישאר זכר למשפחת זלצמן הענפה מאוסטרוג, ווהלין". אברהם לא ידע, עד יומו האחרון, שאחיו, מיכאל, שרד, הקים משפחה ועלה, כעבור שנים, לארץ.

כרזת פרסום של המוסד החינוכי החקלאי במגדיל

מקור: הארכיון הציוני המרכזי

עליית קיבוץ ניצנים על הקרקע. מקור: ארכיון ניצנים

נסיבות מותו

מקור: ארכיון ניצנים

אברהם זלצמן – נוטר נצנים – נרצח ביריה

עיתון הבקר, 27.10.1947

אברהם זלצמן הי"ד, נוטר סקבוצת ניצינים בדרום, נורה ונהרג ביחס השבת בשעה 5 אחרי הצהריים, בכביש הראשי בין ניצנים ומגדל.
כדור ברובה אנגלי פגע בו והרגו. גופתו נמצאה אמש בשעה 8, טרם נתברר מי היה הרוצח.
מר זלצמן הי"ד, כבן 35 היה מהצוות למנהל על העובד הציוני וחבר קבוצת ניצינים. מערבית לדרוםית לבאר טוביה. עלה ארץ

צה בשנת 1940 מאיסטרוביץ. סחזו חילין שב סולין. לארץ ישראל הגיע עם ראשוני הפלוגים שהגיעו כוילנה. הצטרף לעלית הצוער ואף חנכו קבל בבית הספר החקלאי במגדל אל, במסד של הציונים הכלליים.
מודיעים רשמיים:
נוטר יהודי ביטם אהרן זלצמן נמצא הרג ב"א אמש על יד ק"מ 148 על כביש מגדל – אשדוד בחלק הצפוני של סחזו עזה. הוא נהרג מכדור בחזות. החקירה נמשכת.

ד"ר ש. אלנברג,
מנהל המוסד החנוכי במגדאל.

...הבוקר הודעו לנו כולנו במוסד שלנו, במגדאל: ידיעה טלפונית מסרה שאברהם זלצמן איננו, נרצח בידי זדים ופושעים. מכה זו – מכה לכולנו היא. הכרתך אברהם זלצמן במוסד שלנו. לא היית זקוק שנטע בך הכרה. בעל הכרה היית כבר בבואך אלינו, בעל הכשרה לעבודה ולחקלאות.
איש העמל והמעשה היית, סמל ומופת לכל חניכי המוסד שלנו. ובבוא השעה של מצוקה לעם ולישוב התגייסת לשורות המגינים. איש החובה היית. ליצור ולהגן רצית כל ימי חיך הקצרים. כולנו באבל כבד ואין כלל נחמה. נזכור אותך ונשמור בלבבותינו את זכרונך כאיש ה ש ו מ ר א י מ ו נ י ם.

אברהם זלצמן: שלושים למותו

"כִּי מֵדִי דְבָרִי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

רשימות לזכרו

מקור: אתר הפלמ"ח, מתוך חוברת הזיכרון של ניצנים

אברהמ'ל בבגדי חאקי

איש פשוט היה אברהמ'ל. ללא כחל ושרק לא עסקן ולא דברן, גם לא כתבן. איש ההולך לתומו, בצנע, בעבודה ויצירה מוצא את סיפוקו השלם. בבגדי חאקי התעלה. נדמה, שלעתים רחוקות ראינוהו בבגדי-אחר-עבודה רוב ימיו התהלך בבגדי עבודה ובמדי חאקי של המגין. בחדשים האחרונים היה גם לנוטר במקום. איש פשוט היה לסמל לגדולים ממנו בתורה, אולם לא בעבודה. הבו גודל לאיש הפשוט.

חבר אשר ראה אותו, לאחר מותו, מספר: הוא שכב על האלונקה כגבור, כאתלט. שריריו החזקים מכווצים, החזה הרחב חשוף, עיניו התכולות פקוחות לרווחה - כרגיל. ללא סבל ויסורים נרצח ברגע אחד - ועיניו נשארו פקוחות כמקודם, עת צעד הביתה.

צנוע בהלכותיו ותובע מעצמו הרבה - כה חי אברהמ'ל.

צנוע ושקט, ללא אומר ודברים, לפתע נדם ואיננו. כך הלך מאיתנו אברהמ'ל. לפעמים יש רצון להשלוח את עצמנו. נסע אברהמ'ל, שום בעינינו וגם יחזור.

אזניו קשובות היו כבר בזמן האחרון לתביעת גיוס חדש של המגינים.

אולם רק רגעים נמשכת האשליה.

ככל אשר תפנה רודפות אותך אותן עינים תכולות, פקוחות לרווחה -ברגע האחרון לחייו הצעירים והפוריים.

אברהמ'ל הלך
המפעל נשאר.

חיים מ.

עם מותו

כה קשה הוכינו, שכל ניב יחזיר לנוכח עצמת הכאב. עוד אנו המומים משנוכל לתפוס את כל הצער, העלבון המכה האכזרית

אברמ'ל נרצח מן המארב, סמוך למשק, בכביש הראשי, על יד משמר נוטרים ערביים. הרוצח לא נתפס, רק הגופה נמצאה... אין השלטונות יודעים ידו של מי היתה בזה - אף כי הכדור היה רשמי.

על יד הקבר הרענן נתבע מאת הכוחות השליטים לגלות את הפשועים. לא נשקוט ולא ננוח עד שתיענש כנופית הרוצחים. החיים הצעירים שקופחו, הדם הטהור שנשפך יזעקו מן האדמה. אל ניתן שדם יהודי יהיה הפקר!

אברמ'ל נפל. כמה אכזריות מקופלת בשתי מלים אלה. בימי ציפיה והתכוננות להכרעה נפל בשרתו את המפעל. לא רבים שמעו על אברמ'ל. היה נחבא אל הכלים. אולם חבריו במשק, המאות שעשו יחד אתו בשירות, ידוע ידעו, כי ימיו היו קודש לארץ, כי היה נאמן העבודה, נאמן הבטחון הפנימי, דרוך לכל צו, מוכן לכל פעולה - ועושה הרבה. וכאשר חזר למשקו, לעבודה אפורה, ידע למזג את שלמד משך שנים תוך טיפול בבעלי חיים, בשתיל-רך, בחתימת דשא, בפרח, ותוך עבודתו של הישוב. אברמ'ל היה בין הצעירים במשק, אבל למסירות, לאומץ רוח, לדעה צלולה - אדם בוגר היה. אכן, לא רק המשק הזה היה שלו - כל הארץ לו היתה: כל הר וגיא, כל משעול ושביל. הוא שוטט ותייר אותה לארכה ולרחבה. אבל הבית הזה היה יקר לו, גם בשנים ההם הופיע אצלנו לשאוף רוח, להינפש ולאגור כח לקריאה חדשה.

אברמ'ל - שמעת את פעמי המשיח, אבל לא זכית ליום התגשמות החזון, נמצא ניחומים בזה שהיום בוא יבוא והוא קרוב. בית ישראל יקום ולך נקים מצבה על האדמה הזאת, בביתנו הנבנה ביסורים ובעמל. שלום לך מחבריך, מילדינו הרכים, שלום מכל רגב אדמה ומכל אבן, מכל עץ ושיח, מכל נטע ופרח. שלום מחברים רחוקים מן הבית, שלום לעפרך.

צבי קד.

"כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)

שירים לזכרו

קץ החלום

זעקה אלמת מנסרת בחלל
אברהם'ל איננו, חברנו נפל
יד אויב אכזרית וקשה
את אילן חייך באבו כרתה -
בלכתך בדרך, יחידי, ללא נשק
ופעמין לשלום, לקבוצה, למשק.

בדמדומי הערב נורה כדור מן המארב
ואתה כרעת -נפלת -ותשכב...
ולא נבא לך לבך כי זו תהיה אחריתך.
אחר ונשגב היה חלומך: -
חלמת על עמל, בנין ויצירה
על הקמת ישוב עברי בשממה,
גם על מלחמה חלמת - מלחמת מצוה
של אומה שאחרי אלפיים שנה -
חוזרת סוף סוף להיות לעם בארצה.

ותלחום לקיים המצוה הקדושה...
זה היה חלומך אברהם'ל -
כחיל עברי כאכר עברי
חלמת - ובלא עת נדמת - - -
ואנו נשבע על קברך הרענן
לא נשקוט עד כי נקח נקמת דם
דמך השפוך נקום שבעתים
וידע אויב: דם עברי - אינו מים

מיר ה.

„ושירת חייו באמצע נפסקה...”

אברהם זלמן
נולד בשלישי במרץ 1921, באוסטרוג,
נרצח ביום י"א חשון תש"ח בכביש הדרום.

ועוד קרען נוסף הפל על אנחנו -
השליכו לה אויבים נוקלי-המקרב -
ושמיקתה חולית לנצח תצקנו.
לרצף קרבנות-התום אהד צרף.
הלך בחור פשוט לארץ של תהלים
ובגדו תרמט. מושכות או מצד.
בצתב הבורפר פה התערה העלם.
בשחלמל צחוקו ברום התבצר.
עם סגנים נמנה לסני בואו לבית.
סאז דרוך קשבו לויץ פצמון.
ודוקא עת יסוב מעל לקן העיט.
צלצל לו הענבל רגועו האחרון.
מהאור צנתה כאן דומיה נוקמת.
לאנו יתגנב רק רשט לב חמים
והחרון יקפיץ האגרוסים. העמד.
על-כי אטום שונא לצו האלהים.

אהרן ט.

"כי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד" (ירמיהו לא, יט)